CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MACIEJ SZPUNAR
prezentate la 1 februarie 2017 [1]

Cauza C-670/15

Jan Šalplachta

[cerere de decizie preliminară formulată de Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania)]

„Cerere de decizie preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Acces la justiție în litigii transfrontaliere – Directiva 2003/8/CE – Domeniu de aplicare – Cerere de asistență judiciară depusă la autoritatea competentă din statul membru în care se află instanța – Rambursarea cheltuielilor efectuate pentru traducerea documentelor anexate cererii de asistență judiciară”

Introducere

1. Prezenta cerere de decizie preliminară oferă Curții posibilitatea să clarifice domeniul de aplicare al Directivei 2003/8/CE a Consiliului [2] care urmărește stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în litigii transfrontaliere.

2. Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania) este sesizată cu un litigiu care are ca obiect rambursarea cheltuielilor efectuate în legătură cu o cerere de asistență judiciară, și anume a cheltuielilor cu traducerea documentelor anexate la o asemenea cerere. Legislația germană care transpune Directiva 2003/8 nu prevede acordarea asistenței judiciare pentru procedura de asistență judiciară în sine atunci când o astfel de cerere este adresată unei instanțe germane care este și autoritate competentă. Prin intermediul prezentei cereri, cea mai înaltă instanță administrativă din Germania urmărește în mod indirect să verifice compatibilitatea normelor naționale cu Directiva 2003/8 (denumită în continuare „directiva”).

1 Limba originală: engleza.

2 Directiva din 27 ianuarie 2003 de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în astfel de litigii (JO 2003, L 26, p. 41, Ediție specială, 19/vol. 6, p. 41).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3. Directiva 2003/8 prevede:

„Articolul 3

Dreptul la asistență judiciară

(1) Persoanele fizice implicate într-un litigiu reglementat de prezenta directivă au dreptul să beneficieze de asistență judiciară corespunzătoare, astfel încât să li se garanteze accesul efectiv la justiție, în conformitate cu condițiile stabilite de prezenta directivă.

(2) Asistența judiciară se consideră a fi corespunzătoare atunci când garantează:

(a) consilierea în faza precontencioasă, în vederea ajungerii la un acord înainte de inițierea unei proceduri judiciare;

(b) asistența judiciară și reprezentarea în justiție, precum și exonerarea de la plata cheltuielilor de judecată sau suportarea cheltuielilor de judecată ale beneficiarului, inclusiv cheltuielile menționate la articolul 7, precum și onorariile persoanelor împuternicite de instanță să execute anumite acte în timpul procedurii.

[…]

Articolul 7

Cheltuieli legate de caracterul transfrontalier al unui litigiu

Asistența judiciară acordată în statul membru al instanței acoperă următoarele cheltuieli direct legate de natura transfrontalieră a litigiului:

[…]

(b) traducerea documentelor solicitate de instanță sau de autoritatea competentă și prezentate de beneficiar, care sunt necesare pentru soluționarea litigiului și

[…]

Articolul 8

Cheltuieli suportate de statul membru în care se află domiciliul sau reședința obișnuită

Statul membru în care solicitantul asistenței judiciare își are domiciliul sau reședința obișnuită acordă asistență judiciară, astfel cum se prevede la articolul 3 alineatul (2), necesară pentru a acoperi:

(a) cheltuielile privind […] asistența acordată de un avocat local sau de orice altă persoană autorizată de actele cu putere de lege să acorde consiliere juridică, efectuate în statul membru respectiv până când cererea de asistență judiciară, în conformitate cu prezenta directivă, este primită în statul membru al instanței;

(b) traducerea cererii și a documentelor anexate necesare, atunci când cererea este depusă la autoritățile statului membru respectiv.

[…]

Articolul 13

Depunerea și transmiterea cererilor de asistență judiciară

(1) Cererile de asistență judiciară pot fi depuse fie:

(a) la autoritatea competentă a statului membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită (autoritatea expeditoare), fie

(b) la autoritatea competentă a statului membru al instanței sau a statului membru în care hotărârea trebuie executată (autoritatea primitoare);

(2) Cererile de asistență judiciară se completează, iar documentele anexate se traduc în:

(a) limba oficială sau una dintre limbile statului membru al autorității primitoare competente, ce corespunde uneia din limbile instituțiilor Comunității sau

(b) o altă limbă pe care statul membru respectiv a indicat că poate să o accepte în conformitate cu articolul 14 alineatul (3).

[…]

(4) Autoritatea expeditoare competentă asistă solicitantul, asigurându-se ca cererea să fie însoțită de toate documentele anexate despre care știe că sunt solicitate pentru ca cererea să fie tratată. De asemenea, aceasta asistă solicitantul in furnizarea oricărei traduceri necesare a documentelor anexate, în conformitate cu articolul 8 litera (b).

Autoritatea expeditoare competentă transmite cererea autorității primitoare competente din celălalt stat membru în termen de 15 zile de la primirea cererii completate în mod corespunzător într-una dintre limbile menționate la alineatul (2), precum și a documentelor anexate traduse, în cazul în care este necesar, într-una dintre limbile respective.

[…]

(6) Statele membre nu au dreptul să perceapă nicio taxă pentru serviciile prestate în conformitate cu alineatul (4).”

Dreptul german

4. Directiva 2003/8 a fost transpusă în dreptul german prin articolele 114-127a, precum și prin articolele 1076-1078 din Zivilprozessordnung (Codul de procedură civilă, denumit în continuare „ZPO”).

5. În conformitate cu articolul 114 alineatul (1) din ZPO:

„Partea care, ca urmare a situației sale personale și materiale, nu poate plăti cheltuielile ocazionate de proces, le poate plăti doar în parte sau în mai multe rate, beneficiază, la cerere, de asistență judiciară dacă acțiunea sau apărarea în justiție preconizată oferă șanse suficiente de succes și nu pare a fi șicanatoare. În cazul asistenței judiciare cu caracter transfrontalier în cadrul Uniunii Europene se aplică în plus articolele 1076-1078.”

6. Potrivit articolului 117 alineatele (1) și (2) din ZPO:

„(1) Cererea de acordare a asistenței judiciare se depune la instanța în fața căreia se va judeca procesul; […]

(2) Cererea este însoțită de declarația părții referitoare la situația sa personală și materială (situația familială, profesie, venit și sarcini) precum și de documente în acest sens. […]”

7. Articolul 1076 din ZPO prevede:

„În ceea ce privește asistența judiciară cu caracter transfrontalier în cadrul Uniunii Europene, în conformitate cu [Directiva 2003/8], în măsura în care nu se prevede altfel, se aplică articolele 114-127a.”

8. În conformitate cu articolul 1078 alineatul (1) din ZPO:

„Cererile de asistență judiciară transfrontalieră introduse se soluționează de instanța de judecată sau de instanța de executare. Cererile se completează în limba germană, iar documente anexate sunt însoțite de o traducere în limba germană. […]”

9. Potrivit jurisprudenței germane, după cum a arătat instanța de trimitere, în ceea ce privește procedura de asistență judiciară în sine, aceste dispoziții nu prevăd acordarea de asistență judiciară, întrucât procedura respectivă nu reprezintă un „proces” în sensul articolului 114 din ZPO. Prin urmare, acordarea de asistență judiciară în ceea ce privește cheltuielile cu traducerea declarației și a documentelor care trebuie anexate cererii de asistență judiciară în limba de procedură este exclusă. Astfel, în cazul unui reclamant cu domiciliul într-un alt stat membru, care introduce acțiune direct la o instanță de judecată din Germania și depune în același timp o cerere de asistență judiciară, se vor aplica aceleași dispoziții care sunt incidente pentru persoanele care își au reședința în Germania.

Situația de fapt, procedura și întrebarea preliminară

10. Domnul Šalplachta are domiciliul în Republica Cehă. La 24 septembrie 2013, acesta a introdus prin avocatul său german, la Arbeitsgericht Zwickau (Tribunalul pentru Litigii de Muncă, Zwickau), o acțiune împotriva societății Elektroanlagen & Computerbau GmbH, stabilită în Germania, care are ca obiect solicitarea plății salariului restant și a formulat în același timp o cerere de asistență judiciară. La 27 noiembrie 2013, el a solicitat extinderea asistenței judiciare și asupra cheltuielilor cu traducerea documentelor care fac dovada veniturilor și a situației sale materiale.

11. La 8 aprilie 2014, a fost primită la grefa Arbeitsgericht Zwickau (Tribunalul pentru Litigii de Muncă, Zwickau) declarația privind situația personală și economică a reclamantului, semnată de acesta la 23 septembrie 2013, și completată în limba germană. Formularul declarației, inclusiv notele explicative și documentele anexate, fuseseră traduse în limba germană de un birou de traduceri stabilit în Dresda (Germania). Reclamantul a atașat la dosar două facturi care i-au fost emise de biroul de traduceri.

12. Arbeitsgericht Zwickau (Tribunalul pentru Litigii de Muncă, Zwickau) a admis cererea de asistență judiciară a reclamantului pentru procedura în primă instanță, dar a respins rambursarea cheltuielilor cu traducerea. Landesarbeitsgericht (Tribunalul de Land pentru Litigii de Muncă) a respins apelul reclamantului. Reclamantul a formulat recurs la instanța de trimitere.

13. Instanța de trimitere a observat că recursul poate fi admis numai în cazul în care, în conformitate cu dreptul Uniunii, articolele 114 și următoarele din ZPO trebuie interpretate în sensul că cheltuielile solicitantului cu traducerea declarației și a documentelor anexate cererii de asistență judiciară sunt acoperite de asistența judiciară acordată de Republica Federală Germania. În caz contrar, recursul trebuie respins.

14. În aceste împrejurări, Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Dreptul unei persoane fizice la un acces efectiv la justiție într-un litigiu transfrontalier în sensul articolului 1 și al articolului 2 din [Directiva 2003/8] impune ca asistența judiciară acordată de Republica Federală Germania să includă cheltuielile suportate de solicitant pentru traducerea declarației și a documentelor anexate cererii de asistență judiciară, atunci când, odată cu introducerea acțiunii, reclamantul solicită și asistență judiciară de la instanța de judecată competentă în calitate de autoritate primitoare, în sensul articolului 13 alineatul (1) litera (b) din directivă și comandă traducerea pe cont propriu?”

15. La 15 decembrie 2015 a fost primită la Curte decizia de trimitere. Domnul Šalplacht, guvernul german și guvernul ceh, precum și Comisia Europeană au depus observații scrise. Domnul Šalplacht, guvernul german și guvernul spaniol, precum și Comisia au prezentat observații orale în cadrul ședinței din 9 noiembrie 2016.

Apreciere

Introducere

16. Articolul 13 alineatul (1) literele (a) și (b) din Directive 2003/8 oferă solicitantului de asistență judiciară opțiunea procedurală de a depune cererea la autoritatea competentă a statului membru în care își are domiciliul sau reședința obișnuită [litera a)] sau la autoritatea competentă a statului membru al instanței sau a statului membru în care hotărârea trebuie executată [litera b)].

17. Atunci când cererea de asistență judiciară este depusă în statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită, autoritatea competentă a acestui stat este „autoritatea expeditoare”, iar autoritatea competentă a statului membru al instanței sau a statului membru în care hotărârea trebuie executată este „autoritatea primitoare”.

18. Potrivit articolului 13 alineatul (4) din Directiva 2003/8, înainte de transmiterea cererii către autoritatea primitoare, autoritatea expeditoare din statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită trebuie să asiste solicitantul in furnizarea traducerii documentelor anexate.

19. Această dispoziție reflectă articolul 8 litera (b) din Directiva 2003/8 care impune ca statul membru în care solicitantul asistenței judiciare își are domiciliul sau reședința obișnuită să acorde asistența judiciară necesară pentru a acoperi traducerea cererii și a documentelor anexate necesare, atunci când cererea este depusă la autoritatea competentă a statului membru respectiv.

20. Totuși, Directiva 2003/8 nu face referire în mod expres la rambursarea cheltuielilor cu traducerea atunci când cererea de asistență judiciară este depusă la autoritățile din statului membru al instanței (statul membru al instanței competente).

21. Prin prezenta cerere, instanța de trimitere urmărește clarificarea aspectului dacă Directiva 2003/8 impune acoperirea acestor cheltuieli și în cea din urmă situație.

22. Instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2003/8 impune ca asistența judiciară acordată în statul membru al instanței trebuie să acopere cheltuielile suportate de solicitant pentru traducerea declarației și a documentelor anexate cererii de asistență judiciară, atunci când cererea respectivă este depusă la autoritatea competentă a statului membru în cauză, iar nu la autoritățile din statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită.

Formularea dispozițiilor relevante

23. Deși instanța de trimitere face referire la articolul 1, la articolul 2 și la articolul 13 alineatul (1) litera (b) din directivă, considerăm că, pentru a oferi un răspuns util, Curtea trebuie să interpreteze articolele 3 și 7 din directivă.

24. Potrivit articolului 3 alineatul (1) din directivă, persoanele fizice implicate într-un litigiu reglementat de aceasta au dreptul să beneficieze de asistență judiciară corespunzătoare, astfel încât să li se garanteze accesul efectiv la justiție, în conformitate cu condițiile stabilite de directivă. Asistența judiciară se consideră a fi corespunzătoare atunci când garantează, în special, asistența judiciară și reprezentarea în justiție, precum și exonerarea de la plata cheltuielilor de judecată sau suportarea cheltuielilor de judecată ale beneficiarului, inclusiv cheltuielile menționate la articolul 7, precum și onorariile persoanelor împuternicite de instanță să execute anumite acte în timpul procedurii [articolul 3 alineatul (2) litera (b)].

25. Condițiile și întinderea asistenței judiciare sunt stabilite în continuare la articolele 5-11 din directivă.

26. Aceste dispoziții reglementează dreptul la asistență judiciară atât în statul membru al instanței (articolele 5-7), cât și în statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită (articolul 8).

27. În special, cu privire la cheltuielile legate de caracterul transfrontalier al unui litigiu, articolul 7 litera (b) din directivă prevede că asistența judiciară trebuie să acopere cheltuielile direct legate de natura transfrontalieră a litigiului, inclusiv cele suportate pentru traducerea documentelor solicitate de instanță sau de autoritatea competentă și prezentate de beneficiarul asistenței judiciare, care sunt necesare pentru soluționarea litigiului.

28. Potrivit articolului 8 litera (b) din directivă, statul membru în care solicitantul asistenței judiciare își are domiciliul sau reședința obișnuită trebuie să acorde asistență judiciară pentru a acoperi traducerea cererii și a documentelor anexate necesare, atunci când cererea este depusă la autoritățile statului membru respectiv.

29. Formularea dispozițiilor respective nu face referire în mod expres la cheltuielile cu traducerea suportate pentru cererea de asistență judiciară atunci când aceasta este depusă în statul membru al instanței. Pe de o parte, articolul 7 din directivă, care reglementează cheltuielile efectuate în statul membru al instanței, face referire la traducerea documentelor care sunt „necesare pentru soluționarea

litigiului” și nu menționează în mod expres cheltuielile suportate în legătură cu o cerere de asistență judiciară. Pe de altă parte, articolul 8 din directivă, care face referire la asemenea cheltuieli în mod expres, vizează doar cheltuielile acoperite de statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită.

30. Ambiguitatea generată astfel este reflectată de pozițiile divergente exprimate în cadrul prezentei proceduri.

31. Instanța de trimitere – deși arată că interpretarea nu poate fi dedusă cu claritate din directivă – consideră că articolul 8 din Directiva 2003/8 prevede în mod expres că cheltuielile efectuate de solicitantul asistenței judiciare pentru traducerea declarației și a documentelor anexate cererii de asistență judiciară sunt suportate în mod exclusiv de statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită, în cazul de față de Republica Cehă. Instanța respectivă a arătat în continuare că, deși interpretarea menționată presupune faptul că nu sunt deloc acoperite cheltuielile cu traducerea atunci când cererea este depusă direct în statul membru al instanței, această consecință rezultă din opțiunea procedurală a solicitantului. Solicitantul a avut posibilitatea de a solicita asistență judiciară în Republica Cehă și nu ar fi avut niciun dezavantaj juridic dacă ar fi procedat astfel.

32. Cele trei state membre care au intervenit în prezenta cauză sunt de acord cu acest punct de vedere.

33. Guvernul german, guvernul ceh și guvernul spaniol au arătat că articolul 7 din Directiva 2003/8 face referire la cheltuielile suportate pentru traducerea documentelor „care sunt necesare pentru soluționarea litigiului” și nu menționează în mod expres cheltuielile cu traducerea documentelor legate de cererea de asistență judiciară. Guvernele menționate au arătat că, în sens strict, cheltuielile ocazionate de cererea de asistență judiciară nu sunt cheltuieli de judecată. De fapt, guvernul spaniol a subliniat faptul că în unele sisteme juridice cererea de asistență judiciară nu este adresată unei instanțe, ci unei autorități administrative competente și este soluționată în cadrul unei proceduri administrative care este independentă de procedura judiciară legată de fondul litigiului. Chiar și în aceste sisteme juridice în care cererea de asistență judiciară trebuie să fie depusă la instanța competentă să soluționeze litigiul pe fond, o asemenea cerere este analizată totuși prin intermediul unei proceduri separate de procedura judiciară legată de litigiul respectiv.

34. Reclamantul din procedura principală și Comisia au adoptat un punct de vedere contrar.

35. Reclamantul susține că excluderea de la beneficiul asistenței judiciare a cheltuielilor suportate în legătură cu o cerere de asistență judiciară ar crea un obstacol în calea accesului la justiție în litigiile transfrontaliere. Dacă asemenea cheltuieli ar fi rambursate doar în statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită, acesta ar fi sancționat astfel pentru depunerea cererii sale de asistență judiciară direct în statul membru al instanței, limitându-se astfel opțiunile sale procedurale prevăzute în directivă și totodată ar fi potențial expus incertitudinii în ceea ce privește respectarea termenelor.

36. Comisia susține că întinderea asistenței judiciare acordate în temeiul directivei trebuie să fie stabilită din perspectiva obiectivelor urmărite de directivă și, mai mult, nu trebuie să depindă de mecanismul procedural ales de solicitantul asistenței judiciare. Nu ar fi coerent ca asistența judiciară să se extindă asupra cheltuielilor legate de cererea de asistență judiciară doar atunci când o asemenea cerere este depusă în statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită, iar nu și atunci când ea este depusă direct în statul membru al instanței. Potrivit Comisiei, cheltuielile cu traducerea trebuie să fie rambursate în ambele situații.

37. Întrucât textul dispozițiilor relevante din directivă se pretează la interpretări contradictorii, vom face referire în continuare la interpretarea teleologică și sistematică și, ca o considerație subsidiară, la lucrările pregătitoare ale directivei.

Sistemul și obiectivul Directivei 2003/8

38. După cum rezultă din articolul 1 alineatul (1) și din considerentele (5) și (6), Directiva 2003/8 urmărește asigurarea accesului efectiv la justiție în litigiile transfrontaliere pentru persoanele care nu dispun de resurse suficiente.

39. Prin urmare, obiectivul directivei constă în punerea în aplicare a dreptului la protecție jurisdicțională efectivă pentru categoriile de litigii care intră în domeniul de aplicare al directivei respective, în conformitate cu articolul 47 alineatul (3) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene care garantează dreptul la asistență juridică în măsura în care o astfel de asistență este necesară pentru asigurarea accesului efectiv la justiție [3].

40. Pentru realizarea acestui obiectiv, directiva stabilește anumite norme minime comune privind, în special, dreptul la asistență judiciară corespunzătoare (articolul 3) și întinderea asistenței judiciare în contexte transfrontaliere (articolul 7). Ea urmărește astfel depășirea obstacolelor în calea accesului la justiție care sunt generate de cheltuielile suplimentare legate de caracterul transfrontalier al litigiului.

41. În opinia noastră, pentru a asigura atingerea obiectivelor directivei, noțiunea „asistența judiciară corespunzătoare”, astfel cum este avută în vedere la articolele 3 și 7 din directivă trebuie să fie interpretată în sensul că acoperă și cheltuielile care sunt efectuate în virtutea naturii transfrontaliere a cererii de asistență judiciară în sine, cum sunt cheltuielile cu traducerea cererii și a documentelor anexate.

42. În situațiile avute în vedere de directivă, introducerea unei cereri de asistență judiciară este o condiție prealabilă pentru asigurarea accesului la justiție. Este posibil ca persoanele care din cauza situației lor economice nu au posibilitatea de a acoperi cheltuielile ocazionate de litigiu să considere că este dificilă acoperirea cheltuielilor cu traducerea documentelor necesare pentru introducerea unei cereri de asistență judiciară cu caracter transfrontalier. Prin urmare, accesul la justiție în litigiile transfrontaliere ar fi pus în pericol dacă reclamantul nu ar putea obține sprijin pentru cheltuielile cu traducerea legate de cererea sa de asistență judiciară.

43. Acest argument este confirmat de sistemul directivei, ale cărei dispoziții nu sunt limitate la rambursarea cheltuielilor de judecată, ci menționează și cheltuielile pentru consiliere juridică efectuate înainte de depunerea cererii de asistență judiciară, precum și cheltuielile efectuate în legătură cu cererea de asistență judiciară (articolul 8).

44. Mai mult, întrucât directiva conține dispoziții care reglementează rambursarea cheltuielilor aferente cererilor de asistență judiciară, asemenea cheltuieli trebuie să fie rambursate indiferent de opțiunea procedurală exercitată de reclamant în conformitate cu articolul 13 alineatul (1) din directivă.

45. Întinderea asistenței judiciare nu trebuie să difere în funcție de tipul de mecanism procedural utilizat pentru depunerea cererii de asistență judiciară.

46. În primul rând, excluderea unor astfel de cheltuieli în situația în care cererea este depusă direct în statul membru al instanței ar restrânge, în practică, alegerea reclamantului între cele două alternative procedurale prevăzute în mod expres la articolul 13 alineatul (1) din directivă. În al doilea rând, o asemenea restrângere ar putea obliga reclamantul să aleagă o soluție procedurală mai oneroasă. În loc să depună cererea de asistență judiciară direct la instanța competentă să soluționeze litigiul pe fond,

3 Desigur, la momentul adoptării directivei, carta nu avea încă forță obligatorie pentru statele membre. A se vedea, în doctrina poloneză, Kowalik-Bańczyk, K., Pojęcie sporu transgranicznego w dyrektywie Rady Nr. 2003/8 [in] Współpraca sądowa, Czapliński, W., Wróbel, A. (eds.), Varșovia, 2007, p. 39, p. 42.

solicitantul ar fi obligat să inițieze două proceduri separate, prima în fața instanței competente, în vederea respectării termenelor, iar a doua înaintea autorităților din statul membru în care își are domiciliul sau reședința obișnuită, pentru a obține rambursarea cheltuielilor efectuate în legătură cu cererea de asistență judiciară.

47. Considerăm că o asemenea interpretare a intenției legiuitorului în cazul dispozițiilor cuprinse în articolele 3, 7 și 8 din directivă nu ar fi adecvată. Nu pare coerent să se stabilească două posibilități alternative în favoarea solicitantului, iar apoi acesta să fie penalizat pentru alegerea uneia dintre alternativele procedurale prevăzute în mod expres. O asemenea restrângere a opțiunilor procedurale disponibile pentru solicitantul asistenței judiciare ar crea un obstacol suplimentar în calea accesului la justiție, contrar obiectivelor urmărite de directivă.

48. În opinia noastră, având în vedere sistemul și obiectivul directivei, articolul 7 din aceasta, care prevede că asistența judiciară din statul membru al instanței trebuie să acopere cheltuielile direct legate de natura transfrontalieră a litigiului, nu poate fi interpretat în sensul că exclude cheltuielile cu traducerea documentelor necesare pentru soluționarea cererii de asistență judiciară în contextul unui astfel de litigiu.

49. Prin urmare, considerăm că atât sistemul, cât și obiectivul Directivei 2003/8 susțin interpretarea potrivit căreia întinderea asistenței judiciare prevăzute la articolele 3 și 7 din directiva respectivă acoperă cheltuielile cu traducerea efectuate în legătură cu o cerere de asistență judiciară cu caracter transfrontalier, inclusiv în situația în care o asemenea cerere este depusă direct în statul membru al instanței competente.

Lucrările pregătitoare ale Directivei 2003/8

50. În opinia noastră, această interpretare a articolelor 3, 7 și 8 din directivă este susținută de lucrările sale pregătitoare.

51. În propunerea Comisiei [4], un singur articol (articolul 5) reglementa cheltuielile legate de caracterul transfrontalier al litigiului. Primele două alineate ale sale se refereau la astfel de cheltuieli efectuate în statul membru al instanței, în timp ce al treilea alineat privea cheltuielile suportate în statul membru în care solicitantul își avea reședința [5]. Astfel, în cadrul sistemului stabilit de Comisie în propunerea sa, cheltuielile generate de caracterul transfrontalier ar fi suportate în general de statul membru al instanței, mai puțin anumite cheltuieli – care constituie excepții – efectuate în statul membru în care solicitantul își are reședința. Structura acestei dispoziții a rămas nemodificată după lectura în Parlamentul European, cu excepția modificării articolului 5 alineatul (3) care a fost introdusă pentru asigurarea concordanței cu o propunere de modificare a articolului 2 alineatul (1) [6].

52. În textul directivei, astfel cum a fost adoptat în final de Consiliu [7], dispozițiile privind cheltuielile legate de caracterul transfrontalier al litigiului au fost modificate și împărțite între două articole – articolul 7, intitulat „Cheltuieli legate de caracterul transfrontalier al unui litigiu” și articolul 8, intitulat „Cheltuieli suportate de statul membru în care se află domiciliul sau reședința obișnuită”. Totuși, din

4 Propunere de directivă a Consiliului de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune referitoare la asistența juridică și alte aspecte financiare ale procedurilor civile [COM(2002) 13 din 18 ianuarie 2002].

5 Articolul 5 din propunerea Comisiei era redactat după cum urmează: „Cheltuielile legate de caracterul transfrontalier al unui litigiu. Asistența judiciară acordată în statul membru al instanței acoperă cheltuielile direct legate de natura transfrontalieră a litigiului. Aceste cheltuieli includ cheltuielile de interpretariat, traducere și călătorie atunci când prezența fizică a persoanelor respective în instanță este obligatorie. Statul membru în care solicitantul asistenței judiciare își are reședința acordă asistență judiciară pentru acoperirea cheltuielilor efectuate de beneficiar în statul în cauză și, în special, a costurilor aferente consultării unui avocat local”.

6 Rezoluția legislativă a Parlamentului European P5_TA(2002)0441 din 25 septembrie 2002. Amendamentul 17: „Articolul 5 alineatul (3) Statul membru în care solicitantul asistenței judiciare își are domiciliul sau reședința obișnuită acordă compensație pentru cheltuielile aferente asistenței judiciare”.

7 Documentul nr. 13385/02 al Consiliului din 18 noiembrie 2002.

aceste modificări nu rezultă intenția Consiliului de a se abate de la concepția inerentă sistemului astfel cum a fost propus de Comisie, potrivit căreia, în general, cheltuielile legate de caracterul transfrontalier al litigiului trebuie să fie suportate de statul membru al instanței, cu excepția anumitor cheltuieli concrete efectuate în statul membru în care solicitantul își are domiciliul sau reședința obișnuită. Astfel, considerentele directivei reflectă în continuare acest principiu [8].

53. Prin urmare, lucrările pregătitoare par să susțină afirmația Comisiei din prezenta cauză în sensul că articolul 8 a fost conceput ca o excepție de la regula generală care impune statului membru al instanței să suporte cheltuielile. Oricum, nu găsim niciun sprijin pentru punctul de vedere exprimat de guvernul spaniol în cadrul ședinței, potrivit căruia articolele 7 și 8 conțin o normă referitoare la împărțirea costurilor, stabilind în mod detaliat care cheltuieli trebuie să fie suportate de fiecare dintre cele două state membre în cauză. În special, după cum am arătat mai sus [9], nu vedem cum ar putea fi interpretat articolul 7 în sensul că exclude cheltuielile cu traducerea documentelor necesare pentru soluționarea unei cereri de asistență judiciară, atunci când o asemenea cerere este depusă în statul membru al instanței. Considerăm că o interpretare atât de restrictivă ar intra în contradicție cu obiectivul directivei, care urmărește asigurarea dreptului de a primi asistență judiciară corespunzătoare pentru garantarea accesului efectiv la justiție în litigiile transfrontaliere.

54. În sfârșit, observăm că guvernul german a făcut referire în cadrul ședinței la faptul că directiva a înlocuit sistemul de cooperare în domeniul asistenței judiciare care exista în temeiul Acordului de la Strasbourg din 1977 al Consiliului Europei [10].

55. Acordul de la Strasbourg a prevăzut un sistem de transmitere transfrontalieră a cererilor de asistență judiciară care permitea solicitanților să solicite asistența judiciară în statul în care își aveau reședința. De asemenea, acordul prevedea că autoritatea expeditoare trebuie să asiste solicitantul, asigurându-se ca cererea să fie însoțită de toate documentele necesare și totodată furnizând orice traducere necesară a documentelor (articolul 3).

56. Mecanismele de notificare și transmitere prevăzute la articolul 13 din directivă sunt inspirate în mod direct de cele din Acordul de la Strasbourg [11].

57. Totuși, considerăm că acest argument istoric nu poate fi invocat pentru a arăta, după cum a intenționat guvernul german, că – întrucât directiva înlocuiește Acordul de la Strasbourg – cheltuielile cu traducerea efectuate în legătură cu cererile de asistență judiciară sunt suportate doar în situațiile avute în vedere în trecut de Acordul de la Strasbourg, și anume doar atunci când solicitantul utilizează sistemul de transmitere internațională a cererilor de asistență judiciară prin introducerea unei asemenea cereri în statul membru în care își are reședința.

58. Acordul de la Strasbourg a introdus un sistem de transmitere transfrontalieră a cererilor de asistență judiciară, dar nu a abordat problema întinderii asistenței judiciare în statul membru al instanței. Din lucrările pregătitoare ale directivei reiese că intenția legiuitorului Uniunii a fost să se întemeieze pe Acordul de la Strasbourg, care nu era aproape deloc utilizat în practică [12].

8 A se vedea considerentul (23), care implică acordarea asistenței judiciare de către statul membru al instanței sau în care se solicită executarea, cu excepția consilierii acordate în faza precontencioasă.

9 A se vedea punctul 48 din prezentele concluzii.

10 Acordul european privind transmiterea cererilor de asistență judiciară, semnat la Strasbourg în 1977 (disponibil la adresa http://www.coe.int/en/web/conventions/). La momentul adoptării directivei, acordul era ratificat de toate statele membre ale Uniunii, cu excepția Germaniei. Un mecanism similar de transmitere a cererilor de asistență judiciară este prevăzut și în Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 privind accesul internațional la justiție, care era ratificată la data respectivă de numai șase state membre.

11 A se vedea considerentul (26) al directivei.

12 A se vedea Cartea verde a Comisiei „Asistența judiciară în materie civilă: Problemele cu care se confruntă justițiabilul în context transfrontalier” [COM(2000) 51 din 9 februarie 2000, p. 15].

59. Dacă ar fi acceptată interpretarea susținută de guvernul german, aceasta ar însemna că directiva nu merge mult mai departe decât sistemul care exista în temeiul Acordului de la Strasbourg.

60. În opinia noastră, o asemenea concluzie este contrară intenției legiuitorului Uniunii. Obiectivul principal al directivei nu a fost instituirea unui alt mecanism pentru transmiterea cererilor de asistență judiciară peste frontiere, întrucât un astfel de mecanism exista deja în Acordul de la Strasbourg. Directiva urmărește să asigure dreptul efectiv la asistență juridică în alt stat membru, care există inclusiv atunci când solicitantul alege să depună cererea de asistență judiciară direct în statul membru al instanței. Pentru ca opțiunea menționată să fie efectivă, asistența judiciară trebuie să acopere și cheltuielile legate de caracterul transfrontalier al cererii de asistență judiciară.

61. Pe baza tuturor motivelor de mai sus, considerăm că atât considerațiile sistemice, cât și cele teleologice susțin interpretarea articolelor 3 și 7 din directivă în sensul că asistența judiciară trebuie să includă cheltuielile efectuate de solicitant pentru traducerea cererii și a documentelor anexate la cererea de asistență judiciară și că această interpretare este coroborată și cu lucrările pregătitoare ale directivei.

Concluzie

62. Având în vedere considerațiile precedente, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Bundesarbeitsgericht (Curtea Federală pentru Litigii de Muncă, Germania) după cum urmează:

„Articolul 3 alineatul (1) și articolul 7 din Directiva 2003/8/CE a Consiliului din 27 ianuarie 2003 de îmbunătățire a accesului la justiție în litigiile transfrontaliere prin stabilirea unor norme minime comune privind asistența judiciară acordată în astfel de litigii trebuie să fie interpretate în sensul că asistența judiciară acordată în statul membru al instanței trebuie să acopere cheltuielile efectuate de solicitant pentru traducerea cererii și a documentelor anexate la cererea de asistență judiciară, atunci când această cerere este depusă la autoritatea competentă a statului membru respectiv.”